

פרו ורבו
הרב מואיז נבון

בראשית פרק א - (כח) וַיְבָרֶךְ אֱתָם אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹהִים פְּרוּ וּרְבוּ וּמְלֵאוּ אֶת הָאָרֶץ וּכְבֹּשְׁהָ וַיְרֹדוּ בְּדִגְתַּת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבְכָל חַיָּה הַרְמֵשֶׁת עַל הָאָרֶץ:

ספר המצוות לרמב"ם מצות עשה ריב

והמצוה הר"י"ב היא שצונו לפרות ולרבות ולכוין לקיים המין וזאת היא מצות פריה ורביה והוא אמרו יתעלה (בראשית א) פרו ורבו. ...

משנה מסכת יבמות פרק ו משנה ו

לא יבטל אדם מפריה ורביה אלא אם כן יש לו בנים. **בית שמאי** אומרים **שני זכרים ובית הלל** אומרים **זכר ונקבה** שנאמר (בראשית ה') **זכר ונקבה בראם** ...

תלמוד בבלי מסכת יבמות דף סא עמוד ב - סב.

בית שמאי אומרים: שני זכרים. מאי טעמייהו דבית שמאי? ילפינן ממשנה, דכתיב: "בני משה גרשום ואליעזר"; ובית הלל? ילפינן מברייתו של עולם ["זכר ונקבה בראם"]. ובית שמאי לילפי מברייתו של עולם? אין דנין אפשר משאי-אפשר [רש"י: דאי לא איבראי חוה לא הוה נקבה אחריתי אבל הכא מי שיש לו שני זכרים נקבות הרבה בעולם]. ובית הלל נמי לילפו ממשנה! אמרי לך: משה מדעתיה הוא דעבד... פירש מן האשה - מאי דרש? אמר: ומה ישראל שלא דברה עמהם שכינה אלא לפי שעה וקבע להם זמן, אמרה תורה: אל תגשו אל אשה, אני שמיוחד לדבור בכל שעה ושעה ולא קבע לי זמן, על אחת כמה וכמה. והסכימה דעתו לדעת המקום, שנאמר: לך אמור להם שובו לכם לאהליכם, ואתה פה עמוד עמדי.

רמב"ם הלכות אישות פרק טו הלכה ד

כמה בנים יהיו לאיש ותתקיים מצוה זו בידו? זכר ונקבה, שני + בראשית ה' + זכר ונקבה בראם, היה הבן סריס או שהיתה הבת אילונית לא קיים מצוה.

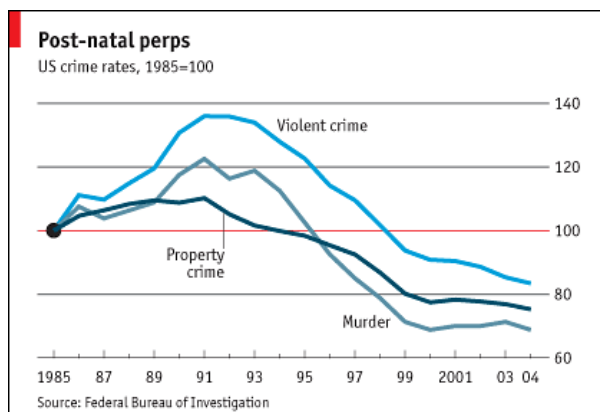
ספר החינוך מצוה א - מצות פריה ורביה

... משרשי מצוה זו, כדי שיהיה העולם מיושב, שהשם ברוך הוא חפץ בישובו, כדכתיב [ישעיה מ"ה, י"ח] לא תהו בְּרָאָה לְשֶׁבֶת יְצָרָה. והיא מצוה גדולה שבסיבתה מתקיימות כל המצוות בעולם, כי לבני אדם ניתנו ולא למלאכי השרת. ... והמבטלה ביטל עשה, וענשו גדול מאוד שמראה בעצמו שאינו רוצה להשלים חפץ השם ליישב עולמו.

"The Impact of Legalized Abortion on Crime", Quarterly Journal of Economics, 2001
(also in "Freakonomics", ch. 4)

John Donohue (Prof. Yale School of Law) & Steven Levitt (University of Chicago)

We offer evidence that legalized abortion has contributed significantly to recent crime reductions. Crime began to fall roughly eighteen years after abortion legalization. The five states that allowed abortion in 1970 experienced declines earlier than the rest of the nation, which legalized in 1973 with *Roe v. Wade*. States with high abortion rates in the 1970s and 1980s experienced greater crime reductions in the 1990s. In high abortion states, only arrests of those born after abortion legalization fall relative to low abortion states. Legalized abortion appears to account for as much as 50 percent of the recent drop in crime.

רמב"ם הלכות מלכים פרק ט הלכה ד - בן נח שהרג נפש אפילו עובר במעי אמו נהרג עליו, ...
רדב"ז [ד] ב"נ שהרג וכו'. שם משום ר' ישמעאל אמרו אף על העוברין מ"ט דר' ישמעאל דכתיב
"שופך דם האדם באדם דמו ישפך" איזהו אדם שהוא באדם הוא אומר זה עובר שבמעי אמו:
תלמוד בבלי מסכת חולין לג. - מי איכא מידי דלישראל שרי ולעובד כוכבים אסור?

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף י עמוד א [עם תרגום קל]
... מה עשה הקדוש ברוך הוא - הביא יסורים על חזקיהו, ואמר לו לישעיהו: לך ובקר את החולה:
שנאמר: בְּיָמֵים הָהֵם חָלָה חֲזַקְיָהוּ לְמוֹת וַיָּבֹא אֵלָיו יְשַׁעְיָהוּ בֶן אֲמוּץ הַנְּבִיא וַיֹּאמֶר אֵלָיו: כֹּה אָמַר
יְקֹוֹק צוּ לְבִיתְךָ כִּי מֵת אֲתָה וְלֹא תִחְיֶה וְגו'. מאי כי מת אתה ולא תחיה - "מת אתה" - בעולם הזה,
"ולא תחיה" - לעולם הבא. אמר ליה: מאי כולי האי? אמר ליה: משום דלא עסקת בפריה ורביה.
אמר ליה: משום דחזאי לי ברוח הקדש דנפקי מינאי בניי שאינם הגונים. אמר ליה: עם סתרים של
הקב"ה למה לך? מה שאתה מצווה אתה צריך לעשות, ותן להקב"ה לעשות מה שנוח לו לעשות...

דברים רבה (ליברמן) פרשת דברים [יב].
... שנו רבותי לא יבטל אדם מפריה ורביה, וכמה בניי יהא לו ויבטל, בש"א שני זכרים (כנגד קין
והבל), א"ר אלעזר בן עזריה בית הלל אומרים זכר ונקבה. מאי טעמייהו דב"ש שהן אומריי שני
זכרים כנגד קין והבל. ומאי טעמייהו דב"ה, שהן אומריי זכר ונקבה, כנגד אדם וחווה. אמר ר'
אלעזר כל המבטל (בעה"ז) מפריה ורביה כאלו ממעט את הדמות, שנאי כי בצלם אלהים עשה את
האדם +בראשית ט' ו', לפי אין אדם צריך לבטל מפריה ורביה. ... א"ר סימון ק"ל שנה עשה
אדם הראשון פרוש ממטתו, למה, אלא כיון שהוליד לקין ולהבל, ועמד קין והרג להבל, לא דין
שנהרג, אלא אף קין שהרגו אף הוא הולך למארה ולשמה, שנאי נע ונד תהיה בארץ +בראשית ד'
י"ב+, הרי שהלכו שניהם למארה, וכיון שראה אדם כן, אמר הואיל וכך אני מוליד, והן הולכין
למארה, מה עשה, פירש ממטתו ק"ל שנה, שנאי ויחי אדם מאה ושלישים שנה, ואח"כ ויולד
בדמותו בצלמו +בראשית ה' ג'. מה עשה הקדוש ברוך הוא, הוסיף לו תאוה על תאוותיו, ושמש עם
חווה והוליד לשת. אמר הקדוש ברוך הוא כל עיקר לא בראתי עולמי אלא לפריה ורביה, שנאי לא
תוהו בראה +ישעיה מ"ה י"ח+, וכה"א ויאמר להם אלהים פרו ורבו +בראשית א' כ"ח+, כך ברא
הקדוש ברוך הוא לאדם ולחווה מתחלה על מנת לפרות ולרבות, שהיו מולידין ופרין ורביין, למה,
שכן הוא כבודו של הקדוש ברוך הוא, ...

מנחת חינוך מצוה א
... והנה לפי מה דקי"ל, הי' לו בניי ומתו ל"ק המצוה נראה בעליל דמצוה זו אינה כשאר מצות
[כמו] לולב ומצה ודומיהם דאין להם משך זמן רק תיכף שנעשה המצוה יצא [ידי חובה], אבל כאן
אינו כן דהביאה לא הוי גוף המצוה רק הכשר מצוה ועיקר המצוה הוא לידת הבניי ובכל רגע חל
עליו החיוב ואם מתו לא קיים מכאן ולהבא וז"פ. ...

שו"ת אגרות משה אבן העזר חלק ה סימן יט
ו. דוחה את טעמו של המנחת חינוך בענין קיום מצות פו"ר בממזר
עכ"פ המצוה דעל האדם לא שייך אלא על מעשה הביאה שהוא בידו לקיים ולידת בן ובת הוא
הזמן שנפטר מלבעול בשביל זה, והוא דלא כדכתב המנ"ח במצוה א' לתרץ מה שיוצא ידי חובתו
במצות פו"ר גם בממזר אף שהוא מצוה הבאה בעבירה, משום דהמצוה מתקיימת רק כשנולד הבן,
דבשעת קיום המצוה ליכא עבירה עיין שם, דזה א"א לומר כלל דהמצוה להאדם לעשות לא שייך
אלא על מה שביד האדם לעשות שהוא על הביאה, ולידת הבניי הוא דבר הפוטר אותו משום דזהו
תכלית וטעם המצוה וא"כ הוי מהב"ע. ...

ז. מבאר שהחיוב לדאוג לפרנסת ורפואת בניו הוא חלק ממצות פו"ר
והנה לפי מה שכתבתי דהציווי לעשות אינו אלא על מה שביד האדם לעשות שמוכרח לומר דהציווי
דפרו ורבו הוא על זה שיקח אשה ויבעלנה שמה שייך שיווליד, ולשון התורה פרו ורבו שהוא על
הלידה ממש מובן בהכרח שהוא שיעשה כל מה שבידו שיווליד בניי, א"כ לר' יוחנן דאמר ביבמות
דף ס"ב ע"א דבהיו לו בניי ומתו דלא קיים פו"ר והלכתא כוותיה דר"ה איתותב, נמצא דעל האב
החיוב מצד פו"ר לראות שבנו ובתו יחיו, לבד החיוב דצדקה שאיכא על כל ישראל לזון את העניים,
דהא אם ימות מחמת חוסר מזונות והשגחה על הגוף שלא יחלה שצריך לזה דירה וכסות ורפואה
כשצריך ולהרחיצו ולעשות כל צרכיו כשהוא ילד, וגם כשנתגדל עד שיוכל להרויח בעצמו לחיות ...

"The Impact of Legalized Abortion on Crime", Quarterly Journal of Economics, 2001
While falling crime rates are no doubt a positive development, our drawing a link between falling
crime and legalized abortion should not be misinterpreted as either an endorsement of abortion
or a call for intervention by the state in the fertility decisions of women. Furthermore, equivalent
reductions in crime could in principle be obtained through alternatives for abortion, such as more
effective birth control, or providing better environments for those children at greatest risk for
future crime.